

Oponentský posudek na bakalářskou práci „Rodinné prostředí jako zdroj utváření hodnotových orientací“ (Jan Siebert, 2011)

vypracoval: Mgr. et Mgr. Ondřej Špaček

Bakalářská práce se zaměřuje na posouzení vlivu rodinného zázemí na hodnotové orientace. Vychází z několika konceptů hodnot používaných v sociologii a na základě kvantitativní analýzy dat z reprezentativního šetření české populace ve věku 30-34 let zjišťuje vliv, který má kulturní a sociální kapitál rodiny původu respondenta na to, jakým hodnotám dává přednost. Autor na základě korelační analýzy dochází k závěrům, že hodnotové orientace s množstvím a skladbou kapitálů rodiny skutečně souvisí.

Teoretická část práce poučeně rozpracovává řešenou problematiku. Ve výkladu problematiky hodnot se úzce drží výkladového postupu Prudkého, v části zabývající se kulturním a sociálním kapitálem pak lze rozpoznat strukturu textu Šafra (2010). Tato bezprostřední inspirace nemusí být na úrovni bakalářské práce na škodu, avšak má za následek i některá nejasnosti v konceptualizaci. Šafrova diskuze různých konceptualizací kulturního a sociálního kapitálu v kontextu problematiky reprodukce nerovností a dosahování statusu nemusí být vždy relevantní pro otázku osvojování hodnot. Vyústěním této kapitoly je také spíše eklektický postoj, který implicitně do kulturního a sociálního kapitálu zahrnuje vše, co s různým pojetím těchto konceptů souvisí, spíše než, že by se autor snažil o vyjasnění používaných pojmů.

Značnou pochybnost mám o následné pasáži, která formuluje hypotézy výzkumu. Nemyslím si, že by pro výzkum sociální diferenciací hodnotových orientací bylo nutné zaujímat normativní stanovisko, jak autor tvrdí. Otázka žádoucích hodnot nějak nesouvisí se sociálním postavením, natož aby bylo jednoznačně možné (a nutné) položit rovnítko mezi vysoké postavení a zastávání žádoucích hodnot. Zároveň mi není jasné, proč se autor neopřel při formulaci hypotéz o citovaného Bourdieu, který se ve svém díle také zabýval otázkami diferenciací zastávaných hodnot různých složek dominantní třídy, stejně jako i střední a dělnické třídy.

Samotná empirická analýza je vypracována pečlivě, avšak její celková koncepce je nevhodně postavena. Autor používá faktorovou analýzu baterie otázek tak, že položky, které mají silnou zátěž na první faktor (rotovaného řešení metodou quartimax) považuje za důležité a hodné dalšího zkoumání, ostatní pak zcela ignoruje. Logika tohoto postupu v práci není vysvětlena a musím přiznat, že mi zcela uniká. Místo toho, aby autor, dejme tomu, našel několik faktorů a pracoval s jejich faktorovými skóry jako s hodnotovými orientacemi, tak v další části práce používá pouze několik jednotlivých otázek prvního faktoru (každou přitom zvlášť). Hodnotit směřování dané hodnotové orientace respondenta na základě odpovědi na jednu otázku je sice možné, avšak vzhledem k ústřední roli těchto proměnných pro celou práci poněkud nehodnověrné.

Následující analýza vlivu kulturního a sociálního kapitálu v rodině na hodnotové orientace respondentů je založena na rozsáhlém mechanickém testování jednotlivých korelačních koeficientů mezi pěti proměnnými baterie hodnotových orientací a všemi možnými proměnnými, které se jakýmkoli způsobem vztahují ke konceptům kulturního a sociálního kapitálu. Ve výsledku je tak v práci posuzováno více jak 350 potenciálních souvislostí a udělat si představu o celkovém obrazu je pro čtenáře velmi náročné. Kromě statisticko-metodologických problémů (např. jaký dopad má toto testování na pravděpodobnost statistické chyby?) jsou tak závěry empirické analýzy nepřehledné a

spíše nepřesvědčivé. Tento problém měl být vyřešen pečlivou a jednoznačnou konceptualizací a operacionalizací používaných pojmů kulturního a sociálního kapitálu. Takto se zdá, že výsledkem analýzy je obvyklé sociálněvědní konstatování, že (skoro) všechno souvisí (skoro) se vším.

Jako celek text splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci a doporučuji jej k obhajobě. Vzhledem k uvedeným závažným výtkám v teoretické i empirické části práce jej ale navrhuji hodnotit známkou dobře.

V Praze dne 12. 6. 2011

Mgr. et Mgr. Ondřej Špaček